



# **LINKÖPINGS MILTÄRHISTORIA**

**FRILUFTSMUSEET GAMLA LINKÖPING  
UTREDNING 2018-03-13**



**Linköping**  
Där idéer blir verklighet



## Innehåll

Bakgrund.....	2
Syfte och mål .....	2
Metod .....	2
Kommunala mål.....	3
Verksamhet .....	4
Pågående projekt.....	5
Utställningskoncept.....	6
Tematik .....	8
Byggnader för militärhistoria – två olika förslag.....	9
Alternativ 1 Röda magasinet flyttas till Friluftsmuseet Gamla Linköping	9
Alternativ 2 .....	12
Nybyggnation av en så kallad Lägerhydda .....	12
Alternativ användning av Röda magasinet på befintlig plats .....	15
Rekonstruktion av fasadmålningar på Röda magasinet .....	15
Sammanställning samtliga kalkyler .....	17
Bilagor.....	19

## Bakgrund

Kultur- och fritidsnämnden beslutade 2015-10-08 att be Westman-Wernerska stiftelsen om att få använda 4 mnkr av beviljade fondmedel från 2013 till att flytta Rytartorpet, och 2 mnkr till en utredning om hur militärhistorien ska skildras i Friluftsmuseet Gamla Linköping. Nämndens begäran godkändes av Westman-Wernerska stiftelsen. Rytartorpets flytt är genomförd och nu pågår ett återställande av de fyra byggnaderna. Utredningen om hur Linköpings militärhistoria kan skildras är genomförd och presenteras härmed kultur- och fritidsnämnden för vidare handläggning.

Utredningen omfattar olika lokal- och placeringsalternativ, ett utställningskoncept, ett förslag till en digital stadsvandring ”Spår i staden”, en militär hinderbana, samt investerings- och driftkalkyler. Utredningen har genomförts av Friluftsmuseet Gamla Linköping i nära samverkan med en referensgrupp sammansatt av de olika kamratföreningarna och styrelsen för det nedlagda Garnisonsmuseet, andra museer som Armémuseum, Flygvapenmuseum m fl och andra aktörer som har intresse av eller kunskap om Linköpings militärhistoria.

Lokalalternativen omfattar en flytt av Röda magasinet (tidigare Garnisonsmuseet), samt en nybyggnation av en replik av en så kallad Lägerhydda, en militär typ av byggnad som finns väl representerad i Linköping. Lokaliseringsförslag och kalkyler för de båda byggnaderna finns med i utredningsmaterialet. Det finns också ett digitalt alternativ med i materialet, som innebär att en ny byggnad inte behöver uppföras, men som kan kompletteras med Rytartorpet och eventuellt på sikt nya museimiljöer med militär koppling i befintliga hus i Friluftsmuseet Gamla Linköping.

## Syfte och mål

**Syftet:** är att ta fram ett förslag på hur Linköpings militära historia ska visas, dels i Rytartorpet (den äldre militära historien), dels i en ännu så länge odefinierad byggnad (den nyare militära historien), alternativt digitalt.

**Mål:** Två nya, tillgängliga och attraktiva museimiljöer i Friluftsmuseet Gamla Linköping som kan bidra till att det övergripande målet uppnås: Friluftsmuseet Gamla Linköping ska bidra till kunskap om Linköpings historia och vara ett attraktivt och välbesökt besöksmål.

## Metod

Organisatoriskt har utredningen genomförts av en projektgrupp med representanter från Friluftsmuseet Gamla Linköping. I utredningsarbetet har funnits en styrgrupp och referensgrupper med representanter från kamratföreningarna A1, T1, I4 och LV2 samt representanter från f d

Garnisonsmuseets styrelse. En referensgrupp från Berzeliuskolan med fokus på pedagogik och skolans behov har deltagit i förarbetet.

7 workshops har genomförts, 4 med referensgrupper och 3 med projektgruppen.

Intervjuer har genomförts liksom historisk faktagranskning.

Kvalitetens- och relevansgranskning har skett med Armémuseum, Flygvapenmuseum, Krigsarkivet, Bild Linköping, Stadsarkivet samt stadsantikvarie.

Utställningskonceptet har bearbetats och arbetats fram med hjälp av utställningsproducenterna Katapultkontoret AB. Inplaceringsalternativ av Röda magasinet och Lägerhydda har gjorts av landskapsarkitekterna Tengboms.

## Kommunala mål

Friluftsmuseet Gamla Linköpings mål: *Friluftsmuseet Gamla Linköping ska sprida kunskap om Linköpings historia och upplevas som ett betydelsefullt och attraktivt besöksmål.* Målet har bäring på de övergripande målen Attraktiv stad, hållbar stad, kreativ stad och en hälsosam stad.

En ny utställning om Linköpings militärhistoria kompletterar friluftsmuseet med en viktig del av stadens historia. Att bevaka det historiska arvet är en ständigt pågående process och att vara en plats för denna typ av kunskap och fördjupning går hand i hand med Linköpings position som kunskaps- och forskningsintensiv stad.

En lokal militärhistorisk utställning stärker också Friluftsmuseet Gamla Linköpings position som profilbärare inom regionens besöksnäringstrategi där friluftsmuseet ingår i kategorin *Smarta Östergötland*. *Smarta Östergötland* är en sammanfattande rubrik för besöksmål som bygger på deltagande och berättande och där besökarna bjuds in till att vara medskapande till upplevelsen. Tematiken uppmuntrar till ökad samverkan och möjligheter till paketering inom militärhistorien både på lokal och regional nivå.

I enlighet med den nya museilagen som trädde i kraft 1 augusti 2017 bidrar berättandet av Linköpings militärhistoria till att främja kunskapsuppbyggnad och ger möjlighet för Linköpingsbor och besökare att lära av historien för att förstå samtiden och planera för framtiden. Tanken är att det nya militärhistoriska museet också ska bli en mötesplats, som inspirerar till ett

annat av uppdragen för museer i den nya museilagen: att främja fri åsiktsbildning.

## Verksamhet

Friluftsmuseet Gamla Linköping ska i enlighet med målen sprida kunskap om Linköpings historia där militärhistorien är en stor del. Via en ny militärhistorisk basutställning och genom att synliggöra spåren i staden med digitala vandringar samt en militär hinderbana skapar friluftsmuseet möjligheter för pedagogisk verksamhet och evenemang som bidrar till att hålla historien levande och aktuell. Det resulterar i en förstärkning av friluftsmuseet som museum och besöksmål.

I Röda magasinet alternativt Lägerhyddan skulle en ny militärhistorisk basutställning utgöra kärnan i berättelsen. Utställningen planeras vara öppen för besökare alla dagar i veckan året om utom vissa helgdagar. Utställningen ska vara tillgänglig för enskilda besökare liksom för grupper. Visningar, program och pedagogisk verksamhet erbjuds med olika perspektiv på militärhistorien.

I båda byggnadsförslagen är ett utrymme för föreningsverksamhet planerad för träffar och faktafordjupning. Samverkan med föreningar bidrar till att utveckla den levande historien genom deras erfarenhet och kunskap om det militära livet i Linköping. Under hela året då utredningen pågått har museet haft en nära dialog med kamratföreningarna (det finns en för en för varje regemente) och utvecklat ett samarbete. I båda byggnaderna finns utrymme planerat för en rekvisitagarderob som ger möjlighet att tillvarata uniformer och tillbehör som skulle kunna användas till att återskapa historien i form av klädparader, pedagogik och evenemang.

I båda byggnadsförslagen finns planerat för en hörsal (ca 70 personer). En samlingslokal för större grupper saknas i Friluftsmuseet Gamla Linköping och kan användas för föreläsningar, konferenser och introduktioner för större bussgrupper. En tillfällig utställningsyta är planerad för att ta emot eller skapa tillfälliga utställningar av aktuell karaktär. Här finns möjlighet att följa omvärldens trender och skeenden, ett verktyg att vara ständigt aktuell och en plattform för att diskutera svåra frågor. Tillfälliga utställningar kan lyfta fram unika händelser från Linköpings militärhistoria, ta upp aktuella ämnen och fördjupa detaljer.

Den militära basutställningen tillsammans med de tillfälliga utställningarna och hörsalen ger möjligheter att erbjuda pedagogisk verksamhet som stödjer

skolans läroplan. Under utredningstiden har samverkan med en referensgrupp från Berzeliussskolan ingått för att fånga upp skolans behov i de nya utställningarna.

Driftkostnad för att bedriva föreslagen militärhistorisk verksamhet uppgår till 1, 8 mnkr/ år (något lägre för Lägerhyddan som är en mindre byggnad). Det innefattar bland annat personal, pedagogisk verksamhet, underhåll, evenemang, marknadsföring, städning och tillfälliga utställningar.

### Pågående projekt

Redan nu pågår arbetet med att levandegöra spåren av Linköpings militärhistoria med hjälp av en *digital rundtur*. En förstudie är inledd med en pilotprojekt bestående av QR-koder för att synliggöra dolda och glömda spår i staden. Genom att belysa vissa platser med hjälp av digital teknik nås fler personer än de som aktivt söker sig till en utställning. Lättillgänglig information i telefoner eller surfplattor väcker platser till liv och förmedlar berättelser som länge varit dolda. I första etappen görs en slinga på 7 km som berättar om allt från Garnisonens framväxt, hästens betydelse, Ryttartorpet, T1, övningar i Vallaskogen, gatunamn, militärmusiken, familjerna och fallna östgötska soldater genom historien. *Spåren i staden* ska väcka nyfikenhet och uppmuntrar till att se staden med nya ögon.

En *militär hinderbana* på Valla gård utreds tillsammans med Kultur- och fritidskontoret, Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och föreningsliv. Tanken med uppförandet av en militär hinderbanan i anslutning till Vallabackarna är att förmedla en berättelse om Linköpings garnisonsstad som en arena för framstående idrottsprestationer i såväl OS som på hemmaplan. Med hjälp av bland annat QR-koder kan historiska bilder och filmer från idrottsutövande på Garnisonsområdet visas. Programpunkter och pedagogiska program kan berätta om idrott och gymnastik inom militärhistorien. I Vallaskogen har militär aktivitet pågått så länge militären varit verksam i Linköping, flera spår finns kvar än idag som vittnar om det. Hinderbanor har funnits på Vallafälten till och från under historien. Fysisk aktiviteter är ett signum för militär verksamhet och hinderbanorna lika så. Både pilotprojektet för digital rundtur och förstudien till uppförandet av hinderbanan finansieras inom utredningsuppdraget.

*Ryttartorpet* med tre tillhörande uthus flyttades till friluftsmuseet i januari 2018. Husen är placerade i Vallaskogen mellan stadskvarteren och Valla gård. Under 2018 kommer husen återställas och inredas i enlighet med ett hem från c:a 1810. Gården ska visa hur en familj skötte sin gård i orostider med krig,

övningar och kommenderingar. Historien visar den äldre delen av Linköpings militärhistoria, när Indelningsverket präglade Linköping och Östergötland och är en kompletterade del till den vidare berättelsen om Linköpings militärhistoria och Linköping som garnisonsstad. Flytten av Rytartorpet är finansierad via Westman-Wernerska fonden, och friluftsmuseet har täckning för drift av torpet. Utställningsproduktionen i torpet finansieras delvis inom utredningsuppdraget och delvis inom friluftsmuseets ram.

Det finns en förhoppning om att vidga perspektivet och synliggöra spåren även utanför Linköpings gränser. Anledningen till att Linköping växte till en stor garnisonsstad var på grund av den militära aktivitet som pågått i Östergötland från ca 1500- talet. Under indelningsverkets tid fram till införandet av allmän värnplikt 1901 befolkades armen av soldater som bodde i torp spridda i Östergötland. Dessa soldattorp har bidragit till mycket uppodlat mark på de östgötska slätterna. En inventering av vad som finns kvar idag och hur de har påverkat landskapet har föreslagits Länsstyrelsen som är intresserade av idén.

Det finns möjlighet att fortsätta att arbeta med pågående militärhistoriska projekt även utan en ny militärhistorisk utställning, med en tyngdpunkt på digitalt berättande. Det skulle i så fall innebära en investeringskostnad i en app-produktion och teknik på 490 tkr. Den årliga driftkostnaden för att arbeta med militärhistoria utan ett nytt hus ligger på c:a 920 tkr/ år, och innefattar bland annat personal, licenser, programutveckling, evenemang och pedagogisk verksamhet. I den verksamheten ingår även Rytartorpet, där finns driftkostnaderna redan inom ram.

## Utställningskoncept

Få saker har påverkat Linköping och dess omgivning så mycket som stadens militära närvaro. I mer än 500 år har infrastruktur, byggnader, arbetsplatser, stadsdelar tillkommit som en direkt konsekvens av militären. Den militära historien har påverkat och fortsätter att påverka staden, dess omgivning och invånare.

Många av Linköpings mest kända företeelser som universitetet, sjukhuset, tekniska företag som Saab och Ericsson har starka kopplingar till den militära historien och utvecklingen.

Den kanske tydligaste påverkan staden och dess berättelse är människorna. De kvinnor, män och barn som levt i och runt den militära närvaron. Som gått till arbetet, tjänstgjort i mässen eller gjort värnplikten. Ändå är detta en historia

som till stor del är oberättad, okänd för stadens invånare trots att spåren och berättelserna finns överallt. I vissa fall lite dolda i andra oväntat tydliga.

I den nya utställningen dras skynket av på denna berättelse och ger plats åt alla dessa spännande historier. Utställningen visar spännande, tillgängliga och starka upplevelser för en bred målgrupp. Berättelsen är historisk, samtida och tydliggör framtida frågeställningar. Den viker inte för svåra frågeställningar men tillåter sig också vara nostalgisk.

Linköpings militära berättelse är inte enbart historisk. Efter decennier av nedprioriteringar har Sveriges försvarsförmåga återigen blivit en stor fråga. Unga ska ta ställning till allmän värnplikt, civilförsvaret är åter prioriterat och landets militära förmåga nationellt och internationellt har fått ett större fokus.

Allt detta sammantaget gör denna utställning till en angelägenhet för många med målsättningen att vara en värdig samlingspunkt för stadens rika militärhistoriska kulturarv.





## Tematik

Utställningen är tematiskt indelad för att fånga upp den mångfald av innehåll som kan berättas. Men det finns en central frågeställning som de olika temana svarar på och det är frågan; hur har militärens närvaro påverkat staden? Med denna centrala fråga som bas berättas historien genom de olika teman som presenteras i figuren ovan. Vissa delar kan komma att bytas ut eller modifieras.

### **Civilt möter militärt- Spår i staden**

Det finns en ständigt pågående konflikt och samverkan mellan den civila staden och den militära staden. Militärens närvaro i staden har varit olika synlig i olika perioder. Hur har den militära närvaron påverkat stadsbild och näringsliv?

### **Upprustning/ nedrustning**

Om du vill ha fred, förbered dig för krig. Stämmer det och hur har försvaret förberett sig för krig i olika tider? Hur har omvärlden påverkat beslut om upp- och nedrustning i Linköping. Vad kan vi lära oss idag av hur vi agerat historiskt?

### **Garnisonsområdet**

Vilka regementen har funnits i Linköping. Vad hade de för funktion och hur skulle de fungera ihop? Här berättar vi om och visar upp många av de föremål som är förknippade med de olika regementena.

### **Familjen och livet**

Att vara militär är en livsstil som också påverkar familj och vänner. Vi lyfter personliga berättelser från olika tidsepoker. Tidigt i historien, som exempelvis under 30-åriga kriget, kunde familjen vara en del av trossen som drog fram i Europa.

### **Historik - Indelningsverk**

En historisk bakgrund till utställningen som även berättar om Östergötland. Militärhistoria fram till 1901 då reformen om allmän värnplikt togs i bruk. Var har östgötar varit i strid? Franska och ryska krigsfångars vardag i Linköping, grävandet av Göta kanal m.m.

### **Värnplikt**

För många i Sverige är försvaret synonymt med värnplikten. Efter flera decennier av nedskärningar och omarbetningar är allmän värnplikt åter en stor fråga och flera tusen unga killar och tjejer ska mönstra och göra sin värnplikt. Vad innebär detta idag och vad har det inneburit för individer och för Linköping historiskt?

### **Krigets förödelse - tjänstgöring i spillror**

aktiva i katastrof- och räddningsaktioner. I krigstider genom historien har den svenske soldaten hjälpt människor i nöd ex, Abessinienkriget, Spanska inbördeskriget, Vinterkriget, Finska fortsättningskriget, Vita bussarna, Koreakriget. Än idag pågår de internationella insatserna för att bidra till fred och säkerhet. Hur kommer det se ut i framtiden?

Produktionskostnaden för en ny militärhistorisk utställning är 6, 7 mnkr.

### **Byggnader för militärhistoria – två olika förslag**



*Bild 1. Röda magasinet byggdes 1825 på Malmen. Flyttades 1942 till nuvarande placering. Väggmålningarna finns ej kvar idag.*

#### **Alternativ 1**

**Röda magasinet flyttas till Friluftsmuseet Gamla Linköping**

Flytt av Röda magasinet till Friluftsmuseet Gamla Linköping. På Valla gård finns två placeringsalternativ (alt 1 och 2 på karta).



Bild 1. *OBS! Endast Placering 1-2 gäller Röda magasinet*

### **Placering 1 Skogskanten**

Placeringen i skogskanten tar hänsyn till landskapet i området, eftersom byggnaden förhåller sig väl till befintlig terräng, siktlinjer och vegetation. Med en viss distans till befintlig bebyggelse skapas en fin inramning av området och möjligheter för framtida expansion. Det blir även gott om utrymme för evenemang och tillfälliga aktiviteter framför byggnaden. Platsen är även påtänkt för ett eventuellt besökscenter för Friluftsmuseet Gamla Linköping och kan därför hindra en etablering av ett sådant.

### **Placering 2 Hagen**

Placeringen blir ett ingrepp i den befintliga landskapsbilden med öppenheten, åkerholmen och hagarna. Röda magasinet är en stor byggnad som hamnar något oförankrat i landskapet och till befintlig bebyggelse, samt skärmar av mot Valla gård. Byggnadens gavelsida kan upplevas som dominant i landskapet. Fördelar som finns är att byggnadens placering gör den synlig och exponerad samt att det finns gott om yta för exercisövningar.

### **Funktion**

Röda magasinet om ca 1 600 kvm (varav c:a 1000 kvm inreds, 2 plan) ska iordningställas enligt följande efter flytt till friluftsmuseet:

Plan 1 ska inrymma en basutställning med militärhistoria, utrymme för tillfälliga utställningar, hörsal och mottagningsyta. Plan 2 ska innehålla

föremålsmagasin, förråd, matsäcksrum, grupprum samt bibliotek för militärhistoria. Plan 3 lämnas utan åtgärd för att hålla nere kostnaden.

### **Fördelar och möjligheter med Röda magasinet**

Den militära historien är starkt förankrad i Röda magasinet. Det är en militär byggnad från Malmslätt som kan stärka den berättelse den i så fall ska fortsätta berätta. Det finns ett unikum med byggnaden och det är de fasadmålningar som en gång prydde byggnaden. Ambitionen är att återställa dessa, vilket skulle verka spektakulärt för byggnaden och dess attraktionskraft. Kostnaden för detta behöver utredas ytterligare.

Byggnaden är stor och många funktioner skulle kunna rymmas inom en och samma byggnad, som ny utställning för Linköpings militärhistoria samt en tillfällig utställningslokal som bidrar till att berättelsen kan vara ständigt aktuell och skapa en plattform för dåtid, samtid och framtid. Hörsal för större grupper öppnar nya möjligheter för friluftsmuseet att utöka programverksamheten med föreläsningar, konferenser och mottagande av större grupper. Föremålsmagasin som friluftsmuseet är i stort behov av inhyses också i denna stora byggnad och c:a 140 kvm magasinnya är ett välkommet tillskott, om än otillräckligt.

### **Nackdelar och risker med Röda magasinet**

Byggnaden är stor och kommer oavsett placering att dominera landskapet på Valla gård. Det Valla gård är tänkt att förmedla ända sedan friluftsmuseets grundande är berättelsen om Östergötlands landsbygd och hur en storgård på Östgötaslätten såg ut och fungerade kring förra sekelskiftet. Risker med att placera Röda magasinet på Valla gård är att gården får ytterligare ett inslag som inte bidrar till den övergripande berättelsen om landsbygdens historia. Valla gård består redan idag av en lite spretig samling museer och andra verksamheter. Byggnaden är betydligt större än vad som behövs för en militär utställning, vilket påverkar hyresnivån. En flytt av byggnaden är förknippad med höga kostnader. Röda magasinet är idag ett byggnadsminne, och kommer enligt Länsstyrelsen att förlora sin status som byggnadsminne vid en flytt, eftersom kopplingen till Garnisonsområdet går förlorad. Dagens placering har ett signalvärde som påminnelse om Garnisonsområdet på sin väl synliga plats. Byggnaden kan på sin nuvarande plats fylla andra behov, exempelvis som föremålsmagasin.

### **Kostnader flytt och ombyggnad av Röda magasinet**

Flytt och ombyggnad: totalt 54,4 mnkr, med kvarvarande fondmedel 44,6 mkr, varav flytten av byggnaden 25 mnkr, resterande kostnader är anpassning och iordningställande av 2 plan. Kostnad för utställningsproduktion tillkommer.

Hyra/år: 2 740 tkr, verksamhetsdrift och projekteringskostnader år 1 och 2 tillkommer.

### **Alternativ 2**

Nybyggnation av en så kallad Lägerhydda



*Bild 2 Klassisk Lägerhydda, flera sådana finns i ex T1 området*

Ett alternativt förslag till byggnad för militärhistoria är en nybyggnation i form av en rekonstruerad lägerhydda. En lägerhydda är en välkänd militär byggnad som började uppföras i början av 1900- talet när allmän värnplikt infördes. Byggnaden är av en enkel konstruktion med funktionen att inhysa så många värnpliktiga som möjligt. De kan också ha haft andra funktioner. I Linköping finns många av dessa byggnader kvar, bland annat på T1-området.

Det finns 4 placeringsalternativ för en lägerhydda om totalt 585 kvm fördelat på 1,5 våningsplan.





Bild 3. Placering för Lägerhydda 1-4

### Placering 1 och 2.

Lägerhyddan blir i båda placeringarna ett mindre dominant inslag än Röda magasinet, och när det gäller placering Hagen oförankrad i omkringliggande byggnation. Liksom Röda magasinet bidrar båda placeringarna till att Valla gård får ytterligare ett inslag som inte bidrar till den övergripande berättelsen om landsbygdens historia. När det gäller placering 2, Skogskanten kan lägerhyddan i kraft av sin mindre storlek lättare placeras så det finns plats även för ett framtida besökscentrum.

### Placering 3. Vid dansbanan

Med en placering intill den militära dansbanan som är flyttad från garnisonsområdet skapas ett militärt sammanhang. Viktigt vid den här placeringen är att karaktären björkskog behålls.

Med en placering i läget intill Majgatan skapas en ny entré in till friluftsmuseets stadskvarter. Genom att skjuta in byggnaden i skogsområdet något behålls sikten mot dansbanan. Utformningen av den nya byggnaden får göras med hänsyn till befintlig bebyggelseskala, då en ny byggnad på 350 kvadratmeter blir en av de större i stadskvarteren. Denna placering är belägen inom naturreservatet och ska, om den blir aktuell, genomgå en

lokaliseringsprövning i Vallaskogens förvaltningsråd. Den del av Vallaskogen som är aktuell bedöms ha låga naturvärden.

#### **Placering 4 vid bygatan på Valla gård**

En placering av Lägerhyddan intill allén och befintliga byggnader på andra sidan grusvägen kan skapa en känsla av en ”bygata” in mot gården. Ett öppet rum med tydlig inramning formas, vilket kan användas som exercisytta eller som samlingsplats.

Med den här placeringen bevaras den öppna sikten ut över landskapet och åkerholmarna, och mycket litet ingrepp görs i den befintliga miljön. Liksom alternativ 1 och 2 bidrar även denna placering till att motverka en sammanhållen berättelse om Valla gård och landsbygdens historia,

#### **Funktion**

Huset ska inrymma en basutställning med militärhistoria, utrymme för tillfälliga utställningar, förråd och mottagningsytta. Möjligheter att ta emot skolklasser och andra grupper för avskilda aktiviteter och matsäcksförtäring. Huset ska även rymma en mindre hörsal och ett bibliotek som också kan fungera som grupprum för olika intresseföreningar för militärhistoria att träffas i.

#### **Fördelar och möjligheter med Lägerhydda**

Det finns flera lägerhyddor kvar i staden och på Malmslätt vilket förstärker den lokala berättelsen och kompletterar till befintlig verksamhet på ett tilltalande sätt. Byggnadens lätthet och färgsättning passar väl in bland friluftsmuseets befintliga byggnadsbestånd, och storleken kan anpassas till omgivande byggnader. Konstruktionen av en lägerhydda är fördelaktig när det gäller att arbeta med utställningsmediet då det finns ett bra ljusinsläpp och möjlighet att anpassa interiören till tänkt innehåll och funktion. Det är också möjligt att anpassa storlek på byggnaden så den passar in i både landskap och funktion.

En fördel är också att Röda magasinet kan behålla sin nuvarande placering som signalbyggnad för Garnisonsområdet och fylla en ny funktion som exempelvis föremålsmagasin, medan Linköpings militärhistoria kan berättas i Lägerhyddan.

#### **Nackdelar och risker med Lägerhydda**

Det krävs en nybyggnation, en förminskad replik av en befintlig byggnad har inte ett lika stort historiskt värde som en originalbyggnad.

## **Kostnader Lägerhydda**

Byggnation: 29,2 mkr, kostnad för utställningsproduktion tillkommer.

Hyreskostnad/år: 1 784 000 kr, verksamhetsdrift tillkommer, liksom projekteringskostnader år 1 och 2.

## **Alternativ användning av Röda magasinet på befintlig plats**

Förslaget är att anpassa hela Röda magasinet till föremålsmagasin för Friluftsmuseet Gamla Linköping på befintlig plats.

### **Funktion**

Friluftsmuseet Gamla Linköping är i stort behov av ett föremålsmagasin för förvaring av kommunens samlingar. Samlingarna består av olika material såsom trä, textil, metall och papper. Därför behövs uppvärmda och helst klimatkontrollerade utrymmen, anpassade för de olika materialens krav på en god miljö. En inredning med stora pallställ behövs för förvaring av möbler och inredning med mindre hyllor behövs till mindre föremål.

Linköpings kommuns museisamlingar förvaras idag i olika källare och vindar, lokaler som inte alls uppfyller de krav som ställs på föremålsmagasin. Samlingarna riskerar att förstöras med nuvarande förhållanden. Enligt den nya museilagen ska ett museum ”aktivt förvalta sina samlingar”, vilket förutsätter att samlingarna är funktionellt förvarade, digitaliserade och i god ordning. Större delen av samlingarna skulle kunna förvaras i Röda magasinet, men förutsätter en ombyggnation till funktionellt museimagasin.

### **Kostnader**

Ombyggnation: 12,5 mnkr samt inventarier c:a 1 mnkr.

Hyra/år: 1 481 tkr

## **Rekonstruktion av fasadmålningar på Röda magasinet**

Röda magasinet uppfördes 1825 på Malmen. Kort därefter målades stora motiv på den västra väggen av fasaden. Dessa murala målningar försvann sen förmodligen i anslutning till att magasinet flyttades till Linköpings garnison



1942 eller strax innan. En utredning för att hitta spåren av dessa har gjorts utan lyckat resultat. Ett fåtal fotografier finns på målningarna. En ny utredning både på fasaden och fotografierna kan tillsättas för att kunna återskapa dessa unika muralmålningar.

Kostnader för detta behöver utredas ytterligare.

## Sammanställning samtliga kalkyler

Inom utredningens ram har ett antal kalkyler tagits fram, både avseende investering och drift. När det gäller byggnader är det Kulturfastigheter AB som gör investeringen och kultur- och fritidsnämnden har en hyresnivå att ta ställning till. I kalkylerna för byggnader har återstående medel från Westman-Wernerska stiftelsen lagts in i investeringskalkylen för flytt av Röda magasinet, men inte i nyproduktion av en Lägerhydda. Förutom byggkostnaden tillkommer även kostnaden för utställningsproduktion, respektive produktion av en digital utställning som investering.

Beroende på vilken byggnad som väljs finns det en hyreskostnad, samt drift av den nya verksamheten militärhistoria, vilket även gäller det digitala alternativet. För år 1 och 2 tillkommer projekteringskostnader av engångskaraktär (projektledning, framtagande av pedagogiska program m m).

Objekt	Investering byggnation	Investering övrigt	Hyra	Driftkostnad exkl hyra
Flytt av Röda magasinet	Totalt 54, 4 mnkr, avgår 9,8 mnkr fondmedel = 44,6 mnkr	Utställningsproduktion 6,7 Mnkr	2 740 tkr	1 800 tkr  Tillkommer projekteringskostnad (engångsmedel): 1 220 tkr fördelat på 2 år
Röda magasinet står kvar och används som föremålsmagasin, ombyggnation	12,5 mnkr	1 Mnkr (inventarier som hyllsystem, truck)	1 481 tkr	100 tkr
Nybyggnation Lägerhydda (585 kvm)	29, 2 mnkr	Utställningsproduktion 6,7 mnkr	1 784 tkr	1 700 tkr  Tillkommer projekteringskostnad (engångsmedel): 1 220 tkr fördelat på 2 år
Digital utställning, Ryttartorpet, programverksamhet,	0	490 tkr (produktion av app och ny teknik)	Ryttartorpet inom ram.	920 tkr

pedagogik (verksamhet utan ny byggnad). Detta förslag kan kompletteras med nya museimiljöer i befintliga hus i Friluftsmuseet Gamla Linköping, exempelvis ett officershem.			Om en ny miljö ställs i ordning i ett befintligt hus som friluftsmuseet inte hyr idag tillkommer hyra.	
Röda magasinet på befintlig plats och utan ombyggnation. Oklar användning.	0	0	Hela huset 914 tkr/år  Plan 1 och 2 625 tkr/år	0

## Bilagor

### Bilaga 1, utlåtande från Armémuseum, Statens Försvarshistoriska museer

#### **Armémuseum- Karin Tettris**

##### **Utlåtande Armémuseum**

Sverige har sedan mitten av 1600-talet varit ett av världens mest militariserade länder. Det innebär att krigsmaktens intressen och verksamhet har haft en genomgripande påverkan på samhället. På Armémuseum i Stockholm måste vi skildra de stora dragen i landets krigshistoria och försöka representera alla olika aspekter på ämnet. Det är förstås en näst intill omöjlig uppgift och oerhört många spännande och intressanta berättelser måste lämnas därefter.

Sett ur ett lokalthistoriskt perspektiv erbjuder militärhistorien en mängd möjligheter att synliggöra för dagens invånare varför stad och landsbygd ser ut som det gör.

Runtomkring i landet finns spår från indelningsverkets tider: soldattorp, uppmarschvägar och övningshedar, men också från värnpliktsarmén och kalla kriget: skjutfält, mobförråd, bergrum, landningsbanor. I städerna är garnisonsområdena påtagliga rester från 1900-talets historia. Gator och bostadsområden har militäranknutna namn. Alla dessa fysiska spår i människors levnadsmiljö ger en fantastisk möjlighet för alla att anknyta till sin hemort. Det spelar ingen roll om man levt där i generationer eller nyss flyttat in. Att kunna läsa av historiens spår i sin närmiljö är ett sätt att förstå vilken plats man bor på och varför den ser ut som den gör.

#### **Karin Tettris**

Intendent

Enheten för Fakta och Föremål

Armémuseum

Box 14095, 104 41 Stockholm

### Angående ny militärhistorisk utställning i Linköping

---

Flygvapenmuseum är beläget på Malmen, en plats där soldater har tränats för strid sedan slutet av 1500-talet. Etablerade regementen flyttades närmare centrala Linköping under 1900-talets första decennier då militärflyget istället etablerades på Malmen. I nära anslutning till flottiljen öppnade 1984 den första delen av det statliga Flygvapenmuseum och 2010 återinvigdes museet efter en omfattande utbyggnad.

Flygvapenmuseums uppdrag från regeringen är att arbeta med bevarande, förmedling och kunskapsför djupning om det svenska militärflygets utveckling. Uppdraget täcker alltså inte arméns historia som utgör en viktig del av Linköpings kulturarv. Det initiativ som Friluftsmuseet Gamla Linköpings företrädare museichef och projektledare presenterade för oss den 26 januari 2018 visar på många intressanta tankar om innehåll och metoder för att öka kännedomen om stadens militärhistoriska förflutna och förklaring av de byggnader och miljöer som en gång i tiden byggdes för militärt bruk men som i dag används för annat. Idéerna om att lyfta fram bakgrunden till att och hur Linköping har utvecklats till Sveriges flyghuvudstad är likaså viktiga. Med detta brev vill vi framföra att vi tycker att de idéer som museichef och projektledare arbetar med angående Linköpings bakgrund och betydelse som militärstad verkar mycket relevanta och skulle fylla en viktig funktion när det gäller att visa på den äldre lokala militära historien och kopplingen till den försvarsverksamhet som fortfarande pågår i vår närhet. Flygvapenmuseum kommer givetvis att ställa upp med expertkunskap och utlån av bilder och föremål med anknytning till flygstridskrafternas historia i Linköping om så önskas.

- Elisabeth Lagvik, Chef publika enheten. Mikael Parr, museichef  
Flygvapenmuseum

Linköping den 12 februari 2018